

Stad Mechelen
Afdeling Project & Monumenten
Grote Markt 21
2800 Mechelen

Architectenbureau Maarten Dobbelaere
Afdeling onderzoek
Brusselse steenweg 509
9050 Gentbrugge

BEHEERSPLAN GROOT BEGIJNHOF MECHELEN

Bijlage 1 - type document

Inleiding

Aansluitend op het 5de en 6de hoofdstuk van het algemeen beheersplan waarin de visie en de beheersmaatregelen besproken worden, is deze bijlage opgenomen. Op vlak van bouwkundig erfgoed wordt in beide hoofdstukken een groot belang geschonken de restauratie van de panden en het herstel van de erfgoedwaarden. Hiernavolgend worden enkele praktische richtlijnen opgenomen omtrent de noodzakelijke toelatingen voor werkzaamheden, mogelijkheden tot premies en enkele richtlijnen bij het uitvoeren van de werkzaamheden. In dit laatste deel zal meer specifiek ingegaan worden op de historische materialisatie en pandtypologieën.

Toelatingen

WERKZAAMHEDEN

Voor werken aan beschermd erfgoed is er veelal een toelating noodzakelijk. Wanneer er de wens is om werkzaamheden uit te voeren is een bespreking met de erfgoedconsulent steeds aan te raden, deze kan gericht advies geven.¹

TOELATINGSPLICHTIGHEID

De beschermde panden binnen het beschermd dorpsgezicht werden allen voor 2015 beschermd, de toelatingsplichtingen staan in dit geval opgesomd in het Onroerenderfgoedbesluit (artikel 6.2.3 - 6.2.4, 6.2.8-6.2.13).

Een uitzondering op de nodige toelatingen vormen de goedgekeurde maatregelen met een vrijstelling (zie hoofdstuk 6). Voor panden die een individueel goedgekeurd beheersplan hebben, kunnen hierin ook nog bijkomstige vrijstellingen zijn opgenomen.

AANVRAGEN

Wanneer een omgevingsvergunning aangevraagd wordt, dient geen afzonderlijke toelating bij het agentschap aangevraagd worden. Voor meer informatie over de noodzaak van omgevingsvergunningen wordt verwezen naar de stedelijke dienst ruimtelijke ordening. In het geval dat er geen omgevingsvergunning nodig is maar er wel toelatingsplichtige werken uitgevoerd wordt, kan deze bij het Agentschap Onroerend Erfgoed aangevraagd worden in het geval van beschermde monumenten. Overige panden in het beschermde stadsgezicht dienen een formulier bij de stedelijke dienst Project & Monumenten Mechelen in te dienen.

RENOVATIEVERPLICHTING

Een woongebouw dat een beschermd monument is, is vrijgesteld van bepaalde eisen uit de renovatieverplichting voor residentiële gebouwen die op 1 januari 2023 inging.

NUTTIGE SITES

Contact: <https://www.onroenderfgoed.be/contact>

Aanvragen werken aan beschermd onroerend erfgoed:

<https://www.onroenderfgoed.be/werken-aan-een-beschermd-monument>

Aanvragen werken binnen het beschermde stadsgezicht:

<https://www.onroenderfgoed.be/werken-een-beschermd-stads-dorpsgezicht>

Premies

PREMIES

Het agentschap onroerend erfgoed verstrekt premies voor volgende zaken:

- Verlaging verkooprechten of schenkingsbelasting bij beschermd erfgoed
- Beheers- of herstellingswerken tot € 250.000
- Erfgoedlening voor
  - o Ingrijpende werken
  - o Herbestedingswerken of nieuwbouwingrepen
  - o Verbetering van de energieprestatie
- Erfgoedpremie voor buitenschrijnwerk
- Erfgoedpremie voor verbetering van de openstelling
- Werken aan cultuurgooderen en topstukken
- Onderzoek naar beschermd erfgoed
- Een verplicht archeologisch onderzoek

NUTTIGE SITES

Contact: <https://www.onroenderfgoed.be/contact>

Premies: <https://www.onroenderfgoed.be/ik-wil-financiele-ondersteuning-krijgen>

Richtlijnen

Bij de uitvoering van restauraties dient bij de uitvoering de historische typologie zo veel mogelijk bewaard te blijven of gereconstrueerd te worden. De kenmerkende uitvoering hiervan is gebonden aan de pandtypologieën besproken in de verschillende hoofdstukken van het beheersplan. Hiernavolgend is een gedetailleerd overzicht opgenomen van de verschillende kenmerken per type. Bij de uitvoering van restauraties dient dit uitzicht zo veel mogelijk voor ogen gehouden te worden.

TYPE A1

DE GEVEL

De gevelafwerking is grotendeels opgemaakt uit rood baksteenmetselwerk, de voegen bestaan best uit kalkmortel. Naast het rood baksteenmetselwerk is er gebruik gemaakt van witte natuursteen. Deze werd gebruikt voor raam -en deuroplijstingen, kruis- en kloosterkozijnen, speklagen, steigergaten. Veelal werden de kozijnen in natuursteen reeds verwijderd. Ook voor speklagen werd witte natuursteen gebruikt, al hadden zeker niet alle Begijnhofwoningen in bak -en zandsteenmetselwerk een decoratieve afwerking met speklagen. Hiernaast zijn er ook metalen elementen aanwezig, zoals gevelankers diefijzers.

Kwarthol geprofileerde raamomlijsting met negblokken

Steigergaten

Klooster- en kruiskozijn

Speklaag

HET SCHRIJNWERK

Ramen en deuren zijn steeds in hout afgewerkt. Indien het historische schrijnwerk niet meer aanwezig is, is dient dit wel naar historisch model uitgevoerd te worden. De deuren in dit type zijn opgeklampte deuren met neutraal deurbeslag. De deur is passende in de natuursteenomlijsting en eventueel voorzien van een Judasvenster. Voor de ramen zijn er 2 mogelijkheden, ramen met klooster- en/of kruiskoziijnen of rechthoekige gevelopeningen. In het eerste geval zijn er enkelvoudige ramen passende in de natuursteen kozijnen, eventueel met druipneus. In het tweede geval wordt er gopteerd voor geprofileerde houten ramen met kleine roedeverdeling. Het schrijnwerk wordt afgewerkt met een vernislaag of verf dewelke licht grijsblauw (S4010-B10G) of lichtgroen (S5010-G10Y) kan zijn.

Judasvenster

Opgeklampte deur

Oculus raam met natuursteen omlijsting en diefijzer

Druiplijst

Barokke kwarthol geprofileerde deuroplijsting in witte natuursteen

Negblok

Enkelvoudig houten raam

Druipneus

Zinken hanggoot en afvoer

DE DAKEN

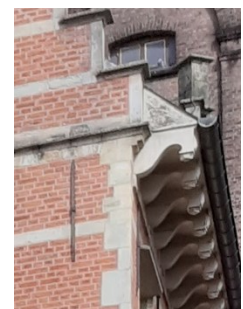
De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds Boomse pannen. De goten kunnen in de vorm van een houten dakoversteek met zinken/koperen hanggoot of enkel een koperen/zinken hanggoot zijn. **Kunnen houten bakgoten?**

Natuurleien

Boomse pannen

Dakoversteek

TYPE A2

DE GEVEL

De gevel is zeer sterk gelijkend op type A1 met dit verschil dat het bak- en zandsteenmetselwerk gesuggereerd wordt door een rode en beige kaleilaag. Veelal is deze aangebracht bovenop effectieve bak- en zandsteen. De beige kalei simuleert of accentueert witte natuursteen in de vorm van raam- en deuromlijstingen, kruis- en kloosterkozijnen, steigergaten en/of speklagen. Als richtlijn heeft de rode afwerking code S6030-Y70R en de beige laag S0502-Y. Er zijn ook metalen elementen aanwezig, zoals muurankers en diefijzers.

Imitatie speklagen en raamomlijstingen

Natuursteen met beige kaleilaag

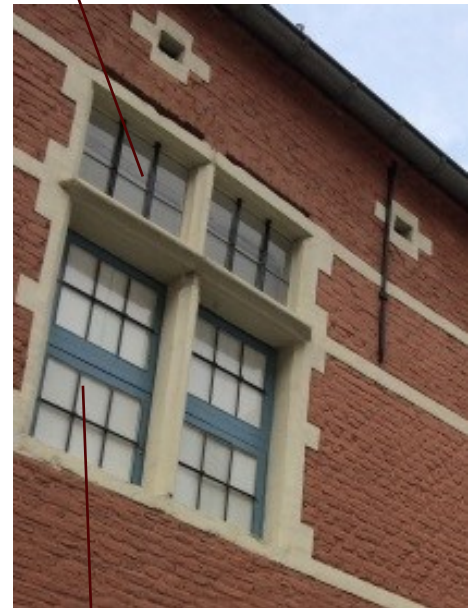
Diefijzer in het oculus raam

HET SCHRIJNWERK

Ramen en deuren zijn steeds in hout afgewerkt. Indien het historische schrijnwerk niet meer aanwezig is, is dient dit wel naar historisch model uitgevoerd te worden. De deuren in dit type zijn opgeklampte deuren met neutraal deurbeslag. De deur is passende in de natuursteenomlijsting en eventueel voorzien van een Judasvenster. Voor de ramen zijn er 2 mogelijkheden, ramen met klooster- en/of kruiskozijnen of rechthoekige gevelopeningen. In het eerste geval zijn er enkelvoudige ramen passende in de natuursteen kozijnen, eventueel met druipneus. In het tweede geval wordt er geopteerd voor geprofileerde houten ramen met kleine roedeverdeling. Het schrijnwerk wordt afgewerkt met een vernislaag of verf dewelke licht grijsblauw (S4010-B10G) of lichtgroen (S5010-G10Y) kan zijn.

Diefijzers

Houten enkelvoudig raam met glas-in-lood

Zinken hanggoot en afvoerbuïs

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen. De goten kunnen in de vorm van een houten dakoversteek met zinken/koperen hanggoot of enkel een koperen/zinken hanggoot zijn. **Kunnen houten bakgoten?**

Natuurleien

Boomse pannen

TYPE B

DE GEVEL

Deze gevel refereert nog naar de oorspronkelijke gevel in bak -en zandsteen, maar is doorheen de tijd sterk aangepast. Hierbij zijn er reeds verschillende natuursteenelementen verdwenen, toch is de oorspronkelijke afwerking nog leesbaar in de vorm van zichtbare natuursteen of bouwsporen. Bijkomstig werd dit type gevel doorheen de tijd wit afgewerkt. Om zowel de oorspronkelijke architectuur als de witte afwerking te respecteren wordt gebruik gemaakt van een witte kaleilaag (S0300-N) waarbij de natuursteen sporen zichtbaar blijven. De plint wordt zwart afgewerkt (S9000-N). Er zijn ook metalen elementen zoals muurankers of diefijzers.

Overhoekse kopstukken in natuursteen

Wit gekaleide trapgevel met sporen van natuursteen

Natuursteen dekstenen

Kloosterkozijn met natuursteen

Plint in natuursteen

Bouwspoor van een dubbele ontlastingsboog in baksteenmetselwerk hetgeen wijst op een weggehaald kruismoneel

HET SCHRIJNWERK

Ramen en deuren zijn steeds in hout afgewerkt. De deuren zijn opgeklampte deuren met neutraal deurbeslag, het gebruik van een Judasvenster kan bij dit type deuren. Wanneer er nog een natuursteen omlijsting aanwezig is, is de deur passende in de lijst. De ramen zijn passende bij de witte 19de-eeuwse afwerking, wat typisch geprofileerde ramen met kleine roede-verdeling zijn. Hierbij is er sprake van 6-, 8- of 10-vlaksramen. De kleuren van het schrijnwerk zijn donkerblauw (S8010-R70B), donkergroen (S8010-G70Y), grijs (1500-N) of wit (S0300-N).

Geprofileerde ramen met kleine roede-verdeling

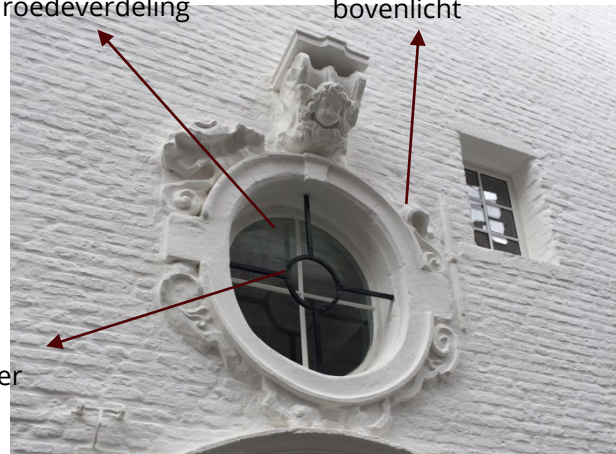
Opgeklampte deur

Oculus bovenlicht met kleine roede-verdeling

Barokke omlijsting oculus bovenlicht

Diefijzer

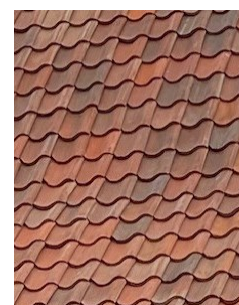

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen. De goten kunnen in de vorm van een houten dakoversteek met zinken/koperen hanggoot of enkel een koperen/zinken hanggoot zijn. Een andere optie is een wit geschilderde houten geprofileerde bakgoot/kroonlijst eventueel op gootklossen (zie type C1).

Natuurleien

Boomse pannen

TYPE C1

DE GEVEL

Deze gevel wordt getypeerd door de 19de eeuw waarbij lijstgevels van 2 of 3 bouwlagen opkomen. De gevels zijn opgebouwd als enkelhuizen met rechthoekige gevelopeningen. De gevel zelf is afgewerkt met een witte kalkpleister (S0300-N). Hierbij kan gebruik gemaakt zijn van decoraties zoals raamomlijstingen, neutenpanelen, bandvoegen, festoenen en dergelijke meer. De plint bestaat ook uit een vlakke pleister dewelke zwart (S9000-N) geschilderd werd.

Lijstgevel van 3 bouwlagen in een vlakke witte kalkpleister

Donkergrijs geschilderde plint

Neutenpaneel

Festoen

Bandvoegen

Rechthoekige gevelopeningen

HET SCHRIJNWERK

Ramen en deuren zijn steeds in hout afgewerkt. In het geval van deuren zijn opgeklampte deuren of paneeldeuren met decoratieve deurtrekkers aangewezen. Ramen bestaan uit grote rechthoekige openingen met typerend 19de -eeuws schrijnwerk. Hierbij is er sprake van 6-, 8- of 10-vlaksramen met een kleine roedeverdeling, profilering van de raamprofielen en druipneus. Bijkomstig zijn geprofileerde T-vensters met een druipneus ook mogelijk. Veelal werd er gebruik gemaakt van luiken, dit kunnen vouwluiken of paneelluiken zijn. De luiken werden bevestigd met duimhengsels. In het geval van de vouwluiken werden deze veelal bevestigd op het raamkozijn en niet de gevel. De kleuren van het schrijnwerk zijn donkerblauw (S8010-R70B), donkergroen (S8010-G70Y), grijs (1500-N) of wit (S0300-N).

Vouwluiken

Geprofileerd 8-vlaksraam

Dubbele paneeldeur

Geprofileerd T-raam

Geprofileerde kroonlijst

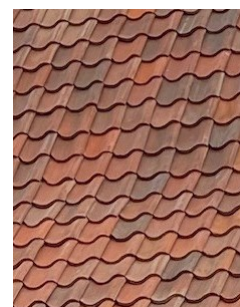
Gootklossen

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen. De goten zijn opgemaakt als wit geschilderde houten geprofileerde kroonlijsten met al dan wel of niet gootklossen. De afvoerbuizen bestaan uit zink of koper met gietijzeren uiteinde.

Natuurleien

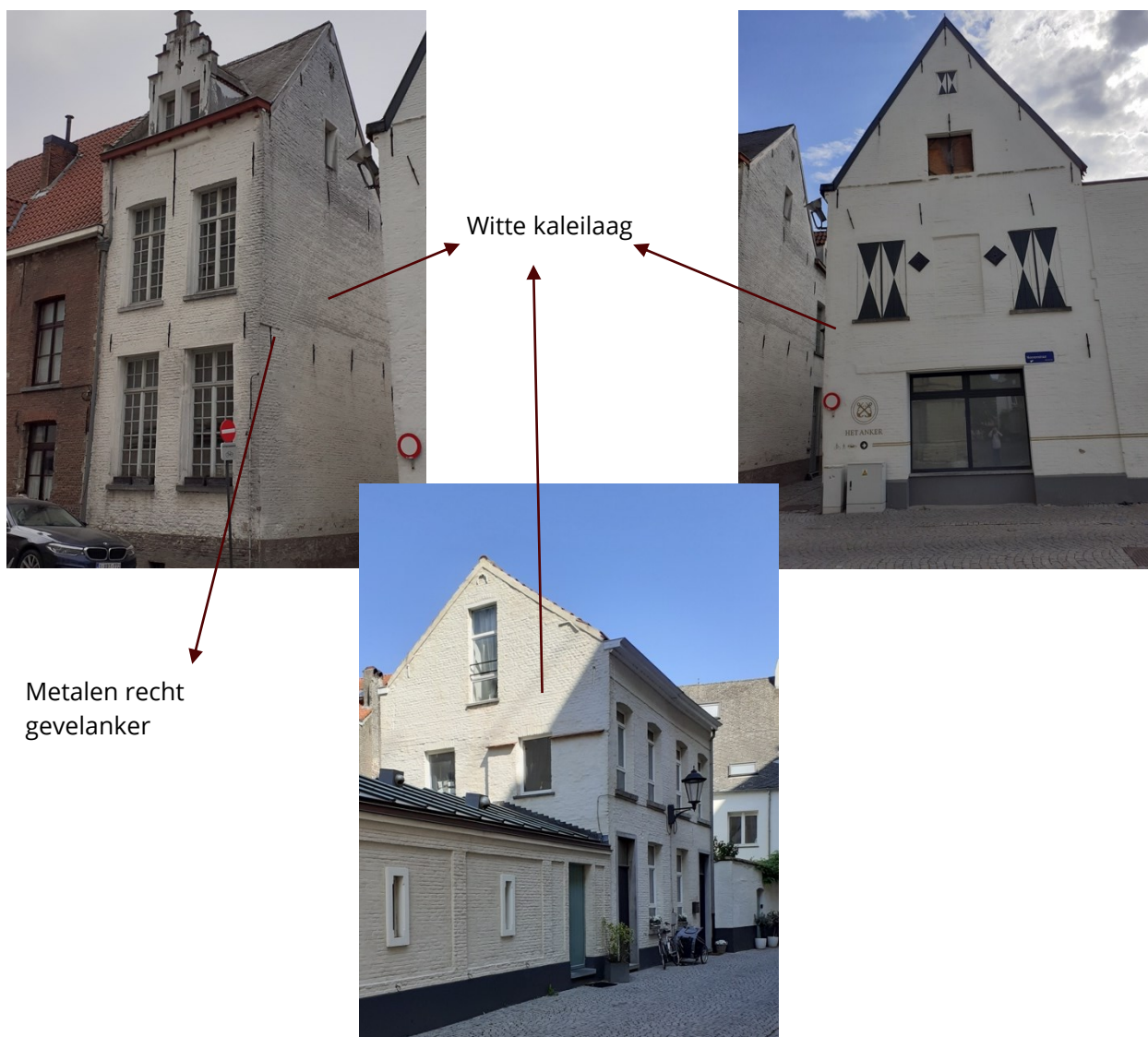
Boomse pannen

TYPE C2

DE GEVEL

Deze gevels zijn iets meer divers, maar worden ook gedomineerd door de 19de eeuw waarbij de gevelopeningen rechthoekig werden gemaakt, maar waar een witte kaleilaag in plaats van een gladde kalkpleister voorzien is. Verschillend van type B is dat er in deze gevels geen natuursteen meer aanwezig is.

Er kunnen gevelankers aanwezig zijn in de gevel.

HET SCHRIJNWERK

Ramen en deuren zijn steeds in hout afgewerkt. In het geval van deuren zijn opgeklampte deuren of paneeldeuren met decoratieve deurtrekkers aangewezen. Ramen bestaan uit grote rechthoekige openingen met typerend 19de -eeuws schrijnwerk. Hierbij is er sprake van 6-, 8- of 10-vlaksramen met een kleine roedeverdeling, profilering van de raamprofielen en druipneus. Bijkomstig zijn geprofileerde T-vensters met een druipneus ook mogelijk. Veelal werd er gebruik gemaakt van luiken, dit kunnen vouwluiken of paneelluiken zijn. De kleuren van het schrijnwerk zijn donkerblauw (S8010-R70B), donkergroen (S8010-G70Y), grijs (1500-N) of wit (S0300-N).

→ Paneel deur met bovenlicht

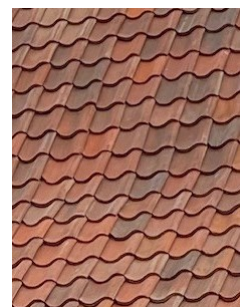
Geprofileerde ramen met kleine roedeverdeling

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen. De goten zijn opgemaakt als wit geschilderde houten geprofileerde kroonlijsten met al dan wel of niet gootklossen. De afvoerbuizen bestaan uit zink of koper met gietijzeren uiteinde.

Natuurleien

Boomse pan

TYPE D

DE GEVEL

Deze gevels op vlak van gevelopbouw sterk op type C1 waarbij gebruik wordt gemaakt van rechthoekige gevelopeningen. Verschillend hier is de gevelafwerking. In plaats van een gladde kalkpleister wordt gebruik gemaakt van een decoratieve cementpleister. Deze kan verschillende vormen aannemen; cementpleister met getrokken voegen (grijs S1002-Y) of Art Deco motieven (wit - S0300-N) en cimorné (diverse kleuren).

Er kunnen gevelankers aanwezig zijn.

Cementpleister met schijnvoegen

Cementpleister met Art Deco motieven

Cimorné-pleister

HET SCHRIJNWERK

Ramen en deuren zijn steeds in hout afgewerkt. In het geval van deuren zijn paneeldeuren met decoratieve metalen deurtrekker aangewezen. De ramen bestaan uit T-venster of guillotinevensters met profilering en druipneus. Er werd ook gebruik gemaakt van houten paneelluiken en houten rolluiken vaak met decoratief uitgewerkte houten rolluikkasten. De kleuren van het schrijnwerk zijn donkerblauw (S8010-R70B), donkergroen (S8010-G70Y), grijs (1500-N) of wit (S0300-N).

Houten rolluikbak met rolluik

Raamluik met schoepen

Paneeldeur met bovenlicht

Guillotineeraam

Metalen deurtrekker

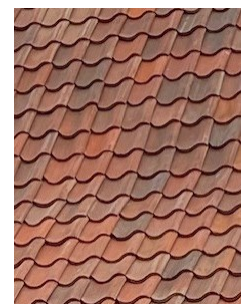
Geprofileerde kroonlijst

Tandlijst

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen. De goten zijn opgemaakt als houten geprofileerde kroonlijsten met al dan wel of niet gootklossen. De afvoerbuizen bestaan uit zink of koper.

TYPE E

DE GEVEL

Dit type gevel wordt gekenmerkt door baksteenarchitectuur. Deze kan vrij divers zijn, maar heeft een zekere erfgoedwaarde. Dit is veelal te zien bij Begijnhofwoningen herbouwd in de jaren '30-'40 met een modernistische inslag. Hierbij werd onder meer gebruik gemaakt van gele baksteenarchitectuur. Ook zijn er lijstgevels uit de vroege 20ste eeuw dewelke ontworpen zijn met het idee niet-bepleisterd te zijn.

Gevel in decoratief geel metselwerk

Lijstgevel met rood baksteenmetselwerk

HET SCHRIJNWERK

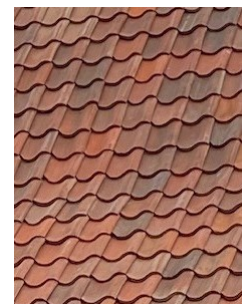
In het geval van de onbepleisterde lijstgevels bestaat het schrijnwerk uit hout. Meestal geprofileerde T-vensters, guillotineramen, paneeldeur en dergelijke meer. Deze gevels kunnen voorzien zijn van houten luiken of rolluiken.

De modernistische gevels zijn meer divers. Het schrijnwerk bestaat echter ook uit hout, maar met diverse indelingen. Dit is individueel na te gaan.

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen, in uitzonderlijke gevallen is gebruik gemaakt van platte daken. De goten zijn opge maakt als houten geprofileerde kroonlijsten of bakgoten, overkragende lijsten of zinken/koperen hanggoten. De afvoerbuizen bestaan uit zink of koper.

TYPE F

DE GEVEL

Dit type gevel is veelal later gebouwd en bevat diverse materialen, baksteen, beton, tegels... Deze gevel is heel divers en anders dan de typerende begijnhofwoningen, maar bevat toch enige erfgoedwaarde.

Moderne gevel in sierparement met erfgoedwaarde

HET SCHRIJNWERK

Deze gevels hebben omwille van hun recentere bouw veelal divers schrijnwerk (enkelvoudig schrijnwerk, bandramen...). Het schrijnwerk bestaat wel overwegend uit hout, in enkele gevallen ook metalen schrijnwerk. Ook hier dient het historische schrijnwerk behouden te blijven of in geval van vervanging vervangen naar historisch model.

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen, in uitzonderlijke gevallen is gebruik gemaakt van platte daken. De goten zijn opgemaakt als houten geprofileerde kroonlijsten of bakgoten, overkragende lijsten of zinken/koperen hanggoten. De afvoerbuizen bestaan uit zink of koper.

TYPE G

DE GEVEL

Dit type gevel is vrij divers en maakt een categorie op die verschillende gevels omvat die geen erfgoedwaarde hebben. Het gaat hier veelal om recente verbouwingen of nieuwbouwen.

Over het algemeen zijn hier geen specifieke opgelegde regels voor het uitzicht van de gevels. De gevels dienen zo neutraal mogelijk te blijven om de erfgoedwaarde van het Groot Begijnhof niet te verstoren.

Moderne baksteen gevel zonder erfgoedwaarde

Moderne gevel in sierparement zonder erfgoedwaarde

HET SCHRIJNWERK

Deze gevels hebben omwille van hun recentere bouw veelal divers schrijnwerk in verschillende materialen.

DE DAKEN

De daken bestaan enerzijds uit natuurleien en anderzijds uit Boomse pannen, in uitzonderlijke gevallen is gebruik gemaakt van platte daken. De goten zijn opgemaakt als houten geprofileerde kroonlijsten of bakgoten, overkragende lijsten of zinken/koperen hanggoten. De afvoerbuizen bestaan uit zink of koper.

